

УДК: 373.3/5:005](082)Ц 75

Ц 40

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту цифровізації освіти НАПН України
(протокол № 6 від 27 квітня 2023 р.)*

Рецензенти:

Іванова С. М.	к.пед.н., ст.досл., зав.відділом відкритих освітньо-наукових інформаційних систем, Інститут цифровізації освіти НАПН України
Соколюк О.М.	к.пед.н., ст.досл., учений секретар, Інститут цифровізації освіти НАПН України

Ц 40 Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: 2023 (Пошук рішень в період війни) : зб .матеріалів всеукр.наук.-практ. семінару (Київ, 21 березня 2023 р.) / за заг.ред. О.В. Овчарук. Київ: ІЦО НАПН України, 2023. 208 с.

ISBN 978-617-8330-01-9

DOI : 10.33407/lib.NAES.735075

Збірник містить матеріали доповідей щорічного всеукраїнського науково-практичного семінару «Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: 2023 (пошук рішень в період війни). Окреслені питання подолання викликів в освітньому процесі, спричинених широкомасштабною агресією РФ в Україні. Подано досвід та кращі практики створення безпечного цифрового освітнього середовища у закладах загальної середньої освіти. Висвітлено практичні кроки у напрямі цифровізації освіти та розвитку цифрової компетентності вчителя. Описані теоретичні підходи та практичні напрацювання щодо використання ІКТ у професійній освіті та у підвищенні кваліфікації вчителів.

Для розробників освітньої політики, вчителів, науковців, управлінців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, широкої педагогічної громадськості.

Матеріали публікуються в авторській редакції. За достовірність поданих відомостей несуть відповідальність автори.

ISBN 978-617-8330-01-9
DOI : 10.33407/lib.NAES.735075

© ІЦО НАПН України, 2023

ЗМІСТ

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ Наталія Агапова.....	8
ЦИФРОВА КОМУНІКАЦІЯ, СПІВПРАЦЯ ТА СОЦІАЛЬНО-МЕРЕЖЕВА АКТИВНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ Марія Астахова	11
УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ Надія.Бабовал, Діана Бабовал	14
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ: ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЇ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ Сергій Баценко.....	18
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ - ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ Наталія Безкороваєва.....	21
ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ Тетяна Безродня, Ольга Уліцька, Любов Карабут.....	25
ОНОВЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО/ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ Надія Біловол	29
ВІДКРИТЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПРОВЕДЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ Юрій Богачков, Павло Ухань	35
ОН-ЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: УКРАЇНСЬКІ ОСВІТЯНИ ТА УЧНІ В УМОВАХ «НОВОЇ НОРМАЛЬНОСТІ» Олександр Буров	38
НАВЧАЛЬНЕ ВІДЕО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ДИДАКТИЧНИЙ ЗАСІБ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ Євгенія Бутенко.....	42
ВПЛИВ СЕРЕДОВИЩА ГЕЙМІФІКАЦІЇ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТА Дмитро Вербовецький	45

СТВОРЕННЯ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ПРАКТИКУМУ Наталія Водоп'ян.....	47
ДАНІ ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ СВІТІ: СУЧАСНІ РЕГУЛЯТОРНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСОБИ У МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ Вікторія Гальперіна, Оксана Овчарук	50
ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ УРОКІВ СЛОВЕСНОСТІ Світлана Гарна, Тетяна Ковальова, Вікторія Щербатюк	54
СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ Тетяна Годецька	58
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ЗЗСО ПІД ЧАС ВІЙНИ Марія Гриньова	61
ОСВІТНІ ПЛАТФОРМИ ЦИФРОВОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА: ДОСВІД НІДЕРЛАНДІВ Олена Гриценчук	64
МЕРЕЖЕЦЕНТРИЧНА КОНЦЕПЦІЯ – НАСТУПНИЙ КРОК ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА Галина Гундарева, Сергій Прийменко, Віктор Шабанов.....	67
АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ Віра Драгунова	70
ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ДИДАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АСТРОНОМІЇ Володимир Заболотний, Олександр Кузьминський, Наталія Мисліцька	73
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ СИСТЕМИ GOOGLE ANALYTICS В ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК» Світлана Іванова, Алла Кільчено, Тетяна Новицька	76

МОНІТОРИНГ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВИКОРИСТОВУВАТИ ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ Ірина Іванюк	81
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ STEM-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА Уляна Канчук , Микола Садовий, Олена Трифонова	85
ОНЛАЙН СЕРВІСИ З ВІДКРИТИМ ДОСТУПОМ ЯК ЗАСОБИ ПОШУКУ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ Алла Кільченко, Олександр Шимон	88
ПРІОРИТЕТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЗП(ПТ)О ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ Наталія Колосінська, Світлана Фіногєєва	92
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ НІМЕЧЧИНИ ТА СЛОВАЧЧИНИ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ ДО ШКІЛЬНОЇ СИСТЕМИ Оксана Кравчина	95
СТВОРЮЄМО ДИСТАНЦІЙНИЙ УРОК ЗА ДОПОМОГОЮ SWAY Лариса Кравчук	100
ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ВИКОРИСТАННІ ПРОГРАМНО-АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ ARDUINO Сергій Крамар	102
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ТА ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ Тетяна Курякова	104
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ (ПІДТРИМКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЮНЕСКО) Ірина Малицька	106

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ Сергій Муравський, Тетяна Муравська	111
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ Наталія Наконечна	114
БАЗА ДАНИХ LENS – ВІДКРИТИЙ ОНЛАЙН СЕРВІС ДЛЯ ПОШУКУ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ Тетяна Новицька	117
ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ Дмитро Новоселецький	121
МОНІТОРИНГ ГОТОВНОСТІ ТА ПОТРЕБ ВЧИТЕЛІВ У ВИКОРИСТАННІ ЦИФРОВИХ ЗАСОБІВ В ПЕРІОД ВІЙНИ Оксана Овчарук	124
ПОТЕНЦІАЛ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА Ігор Оксенюк.....	127
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗЗСО В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА Марія Оліяр	129
ПРО ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПРОЄКТУВАННЯ КІБЕРБЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ Тетяна Осипчук	132
ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ Аліна Останіна	136
СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ STEM - ОСВІТИ ТУРЕЧЧИНИ Надія Постригач.....	138
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СТРИЖЕНЬ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ: НА ПРИКЛАДІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ Алла Прокопенко	142

СЕМАНТИКА ГОЛОВНИХ ПОНЯТЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ Марина Ростока	145
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ Наталія Рубльова	147
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ КУРСИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ Ірина Савіч	151
ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЯЛОВИХ ВІДКЛЮЧЕНЬ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ (З ДОСВІДУ ФУНКЦІОНУВАННЯ У ЛИСТОПАДІ-ГРУДНІ 2022 РОКУ) Володимир Сіпій, Наталія Гончарова	153
ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ Світлана Скворцова, Тетяна Брицкан	157
ІНТЕГРАЦІЯ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО ЦИФРОВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ Ольга Скібіна, Ганна Ткаченко	161
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ STEAM ОСВІТИ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ Наталія Сороко, Ірина Пилипчук	165
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА Ольга Третяк	168
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗВОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ В LMS MOODLE Лариса Фамілярська	171
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КОМП'ЮТЕРНА ТРАНСКРИПЦІЯ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ» Наталія Франчук	174
СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ЗАСОБИ В СИСТЕМІ ПРАКТИКО - ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ Вікторія Ходакова	176

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ Світлана Цибульська.....	179
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСВІТЯН В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ Віктор Шабанов, Ольга Олешко.....	183
НУШ: ФОРМУЄМО ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ РЕСУРСІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ КНИГ Наталія Шамбір.....	186
СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЇ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ Ірина Шахіна, Аліна Воевода, Марина Мельник	190
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ ІНДЕКСІ GII 2022 Микола Шиненко, Юрій Лабжинський, Віталій Ткаченко.....	194
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗЛИТТЯ ДОКУМЕНТІВ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ Роман Шумада, Анастасія Шумада.....	199
STEM–ОСВІТА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ Марія Щербань.....	201
Програмний комітет семінару	207

3. Литвинова С.Г., Сороко Н.В. (2022). Готовність учнів гімназій до використання доповненої реальності в освітньому процесі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 1 (50). 158-164. DOI <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.158-164>
4. Jia Yangyang, Zhou Bing, Zheng Xudong (2021). A Curriculum Integrating STEAM and Maker Education Promotes Pupils' Learning Motivation, Self-Efficacy, and Interdisciplinary Knowledge Acquisition. *Frontiers in Psychology*, 12. DOI 10.3389/fpsyg.2021.725525

ОЛЬГА ТРЕТЯК

Інститут післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Ключові слова: цифрова компетентність, педагогіка партнерства, технології, завдання, взаємодія, освітній процес.

Цифрова компетентність передбачає впевнене та критичне використання цифрових технологій у професійній діяльності, повсякденному житті та спілкуванні.

Цифрова компетентність педагогічного працівника має забезпечувати розвиток широкого спектру усіх її складових: від медіаграмотності до опрацювання та критичного оцінювання інформаційних даних, безпеки та співпраці в мережі Інтернет до знань про різноманітні цифрові технології та пристрої, вміння використовувати відкриті ресурси та технології для професійного розвитку, формування у учнів умінь ефективно користуватися цифровими технологіями та сервісами у навчальних та життєвих ситуаціях для розв'язування різних проблем та завдань, застосовувати інноваційні технології для оцінювання результатів їх навчальної діяльності, розуміння поняття кодування, елементів штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності та вирішення професійних проблем за допомогою використання цифрових технологій [3. с. 3].

Інформаційно-цифрова компетентність є однією з важливих компетентностей у концепції Нової української школи і розглядається як «впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіаграмотність, основи

програмування, алгоритмічне мислення, роботи з 27 базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [2].

Використання цифрових сервісів для співпраці з учасниками освітнього процесу, обміну знаннями і досвідом, а також спільного оновлення цифрових освітніх ресурсів.

Використання цифрових сервісів для: – спільної роботи з педагогами для реалізації освітніх проєктів або завдань, розробки цифрових освітніх ресурсів; – обміну педагогічним досвідом з колегами, використання професійного освітнього цифрового середовища та цифрових професійних спільнот для вивчення, розміщення та аналізу нових педагогічних практик і технологій. [1. с. 8].

Формула Нової української школи передбачає запровадження педагогіки, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками, а одним із засобів такої педагогіки має стати наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі.

Педагогіка партнерства є одним із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, ключовим принципом НУШ. Цей термін не є абсолютно новим, взаємодія на засадах рівності, взаєморозуміння та поваги описана в класичних наукових працях, апробована педагогічним досвідом в Україні й за кордоном.

Основою педагогіки партнерства є демократичний спосіб співпраці між учителем, учнем і батьками, які об'єднують спільними зусиллями та прагненнями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Батьки мають бути залучені до побудови освітньої траєкторії учня. Педагогіка партнерства передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість [1. с. 6].

Педагогіка партнерства між учнями та вчителем може реалізуватися у наступних форматах взаємодії:

- інтерактивні та гейміфіковані формати;
- дослідна робота у групах;
- пропонування активностей з самоосвіти;
- проєктні активності;
- діалогічні формати;
- стимулювання учнів до формування власної думки;
- використання методів самостійної оцінки та взаємної перевірки учнів.

Головним орієнтиром в організації навчального процесу у рамках педагогіки партнерства є орієнтація на дитину та розкриття її індивідуальних здібностей. Якщо вчитель чи батьки бачать труднощі дитини з опануванням якогось предмету або навпаки – велику

цікавість до нього, це привід для обговорення подальших кроків. Одним з найефективніших способів поглибити знання можуть бути індивідуальні заняття.

Особливе місце у педагогіці партнерства посідає тісна та плідна взаємодія між школами, вчителями та батьками. В рамках педагогіки партнерства батьків долучають до процесу прийняття ключових, стратегічних рішень на класних або загальношкільних зборах. Думкою батьків цікавляться, коли аналізують якість роботи школи та спільно шукають можливі шляхи покращення якості освіти.

У педагогіці партнерства надзвичайно важлива прозорість та поінформованість усіх учасників процесу. В Україні, як і в інших країнах, де впроваджується концепт партнерства та співпраці, діє онлайн система Єдина школа. Вона дозволяє зареєстрованим закладам освіти вести журнали, додавати домашні завдання та спілкуватися батькам і вчителям про успішність, потреби та складнощі дитини. Впровадження електронної системи – важливий крок у реалізації концепції педагогіки партнерства, однак він не є вичерпним [4].

Список використаних джерел

1. Бабко Т.М., Банах О.В., Вознюк А.В., Коломоець А.Г., Кудрик Л.Г., Мельник О.М. Нова українська школа : організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навч-метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с.
2. Концепція нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app-/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 03.03.2023).
3. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf> (дата звернення 03.03.2023)
4. Що таке педагогіка партнерства: правила сучасного. URL: викладання <https://buki.com.ua/news/shcho-take-pedagogika-partnerstva/> (дата звернення 03.03.2023)